

Vakıf Üniversitelerine Kış Geliyor

Erhan Erkut

8 Eylül 2018

Üniversite yerleştirme sonuçlarının geçtiğimiz hafta içinde açıklanması ile birlikte vakıf üniversiteleri için ilginç günler başladı. Kimileri hala reddetme döneminde, kimileri kızgınlık döneminde, kimileri ise kriz masalarını kurup ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor ve gelecek sene için strateji üretiyorlar.

Şu anda kayıt dönemindeyiz. Arkadan ek yerleştirme dönemi başlayacak. Fakat ben daha fazla zaman kaybetmeden (sıcağı sıcağına) bu konudaki gözlem ve düşüncelerimi paylaşmamın üniversite adayları ve velilerine -belki bazı üniversitelerin yöneticilerine de- yararlı olabileceğini düşündüm.

Büyük Resim

Yazıyı kısa tutabilmek için vakıf üniversitelerinin tarihçesine girmeyip, analizi sadece son 3 yıl ile kısıtlayacağım. Aşağıdaki tabloda son 3 yıl için vakıf üniversitelerinin lisans programlarındaki toplam kontenjan ve yerleşme rakamları ile doluluk oranları bulunuyor.

Vakıf Lisans	Kontenjan	Yerleşen	Boşluk	Doluluk %
2016	75,390	68,287	7,103	90.6%
2017	83,536	67,496	16,040	80.8%
2018	85,722	62,191	23,531	72.5%

Yukarıda verilen yerleşen rakamları, ilk yerleştirme sonucunda ortaya çıkan rakamlardır. Bu rakamlar son yerleşme rakamları ile iki nedenle küçük farklılıklar gösterebilir:

- 1) yerleşenlerin bir bölümü kayıt yaptırmayabilir,
- 2) ek yerleştirmede boş kontenjanların bir bölümü dolabilir.

Fakat kayıt yaptırmayan oranı da ek yerleşen oranı oldukça düşüktür. Dolayısıyla, yukarıdaki yerleşme rakamlarında pek ciddi bir sapma olmaz. Zaten bu yazının amacı ilk tercihlerdeki eğilimleri incelemek olduğundan, ilk yerleşme rakamları bizim için yeterlidir.

2016'dan 2018'e gelirken vakıf üniversitesi sayısı 58'den 65'e çıkmış, toplam kontenjan 10,332 artarken, yerleşen öğrenci sayısı ise 6,096 azalmış. Hangi sektörde olursa olsunlar, arzın arttığı ortamda talep azalıyor, hizmet vericilerin takkelerini önlerine koyup uzun uzun düşünmesi gerekir.

Üniversiteler

Aşağıdaki tabloda 65 vakıf üniversitesinin son üç yıldaki toplam kontenjan ve yerleşen öğrenci sayılarını görüyorsunuz (Veri seti hakkında iki not: 1) Tablodaki üniversitelerden ikisi isim değiştirdi: Altınbaş Üniversitesi, Kemerburgaz Üniversitesi idi; Antalya Bilim Üniversitesi, Uluslararası Antalya Üniversitesi idi. 2) Türk Hava Kurumu Üniversitesi 2016 yılında usulsüzlükler nedeniyle YÖK tarafından bir yıl öğrenci almama cezasına çarptırıldığından 2016 için verisi bulunmamakta).

Tabloda görüldüğü gibi, 2017 yılında Antalya Akev, Ayvansaray, Beykoz, İbn-i Haldun ile Kent ve 2018 yılında Lokman Hekim ile Kapadokya Üniversiteleri ilk defa öğrenci almış.

ÜNİVERSİTE	2016 Kont	2017 Kont	2018 Kont	2016 Yerl	2017 Yerl	2018 Yerl	2016 %	2017 %	2018 %
ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ	530	540	530	497	516	469	93.8%	95.6%	88.5%
ALANYA HAMDULLAH EMİN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	110	155	185	109	60	95	99.1%	38.7%	51.4%
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ	1418	1765	1260	893	786	632	63.0%	44.5%	50.2%
ANTALYA AKEV ÜNİVERSİTESİ		260	180		125	98		48.1%	54.4%
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ	415	780	860	398	503	539	95.9%	64.5%	62.7%
ATILIM ÜNİVERSİTESİ	1482	1699	1725	1482	1602	1438	100.0%	94.3%	83.4%
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ	1402	1382	1219	921	797	569	65.7%	57.7%	46.7%
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	2803	2843	2992	2532	2701	2504	90.3%	95.0%	83.7%
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	2115	2545	2747	2089	2274	2205	98.8%	89.4%	80.3%
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	3545	3974	3833	2849	2980	2141	80.4%	75.0%	55.9%
BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ		220	670		191	353		86.8%	52.7%
BEZM-İ ÂLEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	452	495	495	415	489	474	91.8%	98.8%	95.8%
BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ	1020	1085	1240	864	767	882	84.7%	70.7%	71.1%
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	722	763	730	722	682	552	100.0%	89.4%	75.6%
ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	1134	1286	1195	1134	1149	980	100.0%	89.3%	82.0%
DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ	1046	1628	1650	746	1164	980	71.3%	71.5%	59.4%
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ	930	900	965	920	801	841	98.9%	89.0%	87.2%
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ	1377	1494	1440	1289	940	1049	93.6%	62.9%	72.8%
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ	1100	1195	1249	1094	1111	1072	99.5%	93.0%	85.8%
İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ		150	150		150	150		100.0%	100.0%
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	2234	2259	2269	2232	2236	2183	99.9%	99.0%	96.2%
İŞIK ÜNİVERSİTESİ	931	1074	1120	874	902	769	93.9%	84.0%	68.7%
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ	280	280	320	280	250	239	100.0%	89.3%	74.7%
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	1749	1656	1444	1366	1088	532	78.1%	65.7%	36.8%
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	3200	3625	3406	2731	2534	2306	85.3%	69.9%	67.7%
İSTANBUL AVANSARAY ÜNİVERSİTESİ		100	330		100	158		100.0%	47.9%
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	3343	2358	2362	3219	2193	1917	96.3%	93.0%	81.2%
İSTANBUL BİLİM ÜNİVERSİTESİ	394	443	456	394	397	268	100.0%	89.6%	58.8%
İSTANBUL ESEN YURT ÜNİVERSİTESİ	1030	1080	1000	844	921	460	81.9%	85.3%	46.0%
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ	430	690	845	259	421	369	60.2%	61.0%	43.7%
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ	3500	3950	3692	3142	2351	1869	89.8%	59.5%	50.6%
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ		440	495		269	317		61.1%	64.0%
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	2191	2284	2245	2082	2015	1547	95.0%	88.2%	68.9%
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	3529	4495	4545	3438	4305	4051	97.4%	95.8%	89.1%
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ	2452	2506	2320	1865	1631	1367	76.1%	65.1%	58.9%
İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ	50	528	498	50	197	252	100.0%	37.3%	50.6%
İSTANBUL SABAHATTİN ZAIM ÜNİVERSİTESİ	1312	1300	1364	1312	1282	1309	100.0%	98.6%	96.0%
İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	1080	1065	1540	871	794	888	80.6%	74.6%	57.7%
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	1304	1433	1390	1191	1095	1103	91.3%	76.4%	79.4%
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ	924	898	1178	877	812	858	94.9%	90.4%	72.8%
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ	300	1390	1990	207	819	1460	69.0%	58.9%	73.4%
İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	1471	1634	1414	1422	1192	1079	96.7%	72.9%	76.3%
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	1141	1134	1116	1037	952	986	90.9%	84.0%	88.4%
KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ			530			258			48.7%
KOÇ ÜNİVERSİTESİ	991	1054	1152	991	1050	1143	100.0%	99.6%	99.2%
KONYA GIDA VE TARIM ÜNİVERSİTESİ	70	90	180	70	90	176	100.0%	100.0%	97.8%
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ	1630	1660	1660	1531	1403	1269	93.9%	84.5%	76.4%
LOKMAN HEKİM ÜNİVERSİTESİ			340			247			72.6%
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ	1940	2107	2034	1846	1741	1520	95.2%	82.6%	74.7%
MEF ÜNİVERSİTESİ	719	817	832	670	768	637	93.2%	94.0%	76.6%
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ	2430	1434	1757	1969	1365	1034	81.0%	95.2%	58.9%
NUH NACI YAĞAN ÜNİVERSİTESİ	651	656	607	633	569	428	97.2%	86.7%	70.5%
ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ	1450	1342	1348	1445	1331	1299	99.7%	99.2%	96.4%
PIRİ REİS ÜNİVERSİTESİ	652	698	661	606	548	369	92.9%	78.5%	55.8%
SABANCI ÜNİVERSİTESİ	760	760	760	760	760	760	100.0%	100.0%	100.0%
SANKO ÜNİVERSİTESİ	240	240	250	238	240	147	99.2%	100.0%	58.8%
TED ÜNİVERSİTESİ	610	750	958	610	708	877	100.0%	94.4%	91.5%
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	1010	1005	965	1010	1001	903	100.0%	99.6%	93.6%
TOROS ÜNİVERSİTESİ	426	530	505	320	296	243	75.1%	55.8%	48.1%
TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ		610	584		277	442		45.4%	75.7%
UFUK ÜNİVERSİTESİ	692	725	652	677	552	485	97.8%	76.1%	74.4%
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	1755	2150	2301	1688	1890	1803	96.2%	87.9%	78.4%
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	1298	1288	1455	1284	1251	1150	98.9%	97.1%	79.0%
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	3460	3569	3257	3132	2924	2510	90.5%	81.9%	77.1%
YÜKSEK İHTİSAS ÜNİVERSİTESİ	160	270	280	160	188	181	100.0%	69.6%	64.6%

Son 3 yılda vakıf üniversitelerinde yerleşen öğrenci sayısının azaldığını düşünürsek, bu dönem yeni üniversite açmak için oldukça şanssız bir dönem oldu. Nitekim, yeni açılan üniversitelerin doluluk oranlarının düşük olduğunu gözlemliyoruz. İlk defa 2018’de öğrenci alan Lokman Hekim, sağlık üniversitesi olmasına ve yüksek burs oranı ile açılmasına rağmen ancak %73 doluluğa ulaşabildi. Kapadokya ise düşük ücretlerine rağmen %50 doluluğu bile yakalayamadı. Geçen yıl açılan üniversitelerde ise iki yıllık toplam doluluk oranları Antalya Akev için %51, Ayvansaray için %60, Beykoz için %61, Kent için ise %63 oldu. İbn-i Haldun Üniversitesi ise farklı bir strateji ile (sadece 12 bölüme tümü tam burslu 150 öğrenci alarak) %100 doluluğa ulaştı. Bu stratejinin sürdürülebilir olup olmadığını zaman içinde göreceğiz.

Üç yılın toplamında en az 1,000 öğrenci alan ve her yıl en az %90 doluluğa ulaşabilen üniversite sayısı sadece 8:

ÜNİVERSİTE	%
SABANCI ÜNİVERSİTESİ	100.0%
KOÇ ÜNİVERSİTESİ	99.6%
ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ	98.4%
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	98.4%
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ	98.2%
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	97.8%
BEZM-İ ÂLEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	95.6%
TED ÜNİVERSİTESİ	94.7%

Tutarlı olarak yüksek doluluk yakalayan bu üniversitelerde bile son yıl içinde çoğunun doluluğunda (az da olsa) düşüşler görüldüğünü belirtmek gerek. Örneğin, TOBB’un doluluğu son yılda %99.6’dan %93.6’a düşmüş.

Üç yılın toplamında en az 1,000 öğrenci alan ve her yıl %75 doluluğun altında kalan (yani tutarlı olarak düşük doluluk oranına sahip) üniversite sayısı ise 5: İstinye, Doğuş, Avrasya, Gedik, Altınbaş.

Üç yılın toplamında en az 1,000 öğrenci alan üniversiteler arasında geçen yıldan bu yıla doluluk oranını en az %10 artıran sadece 3 üniversite varken, geçen yıldan bu yıla doluluk oranı en az %10 azalan üniversite sayısı 20.

Üniversitelere teker teker baktığımızda ise şu noktalar dikkat çekiyor:

- Geçen yıl %100 doluluk yakalamış olan iki küçük üniversitenin doluluk oranları bu yıl radikal bir şekilde düşmüş: Ayvansaray %48, Sanko %59.
- Yerleşen öğrenci sayısındaki azalmanın küçük üniversiteleri daha çok etkileyeceği düşünülürse, Bilim’deki 129 azalma ile Piri Reis’teki 179 azalma dikkat çekici.
- Doluluk oranı en düşük üç üniversite Arel (%36.8), Gedik (%43.7) ve Esenyurt (%46).
- Yıllık kontenjanı binin üzerinde olan büyük üniversitelerin bazılarının aldığı öğrenci sayıları geçen yıla kıyasla ciddi olarak azalmış. Geçen yıldan bu yıla yerleşen öğrenci sayısında en az 300 kaybı olan üniversiteler: Beykent (839), Arel (556), Gelişim (482), Kültür (468), Esenyurt (461), Yeditepe (414), Nişantaşı (331).

- Geçen yıldan bu yıla yeni yerleşen öğrenci sayısını ciddi olarak artıran tek büyük üniversite İstinye (641).
- Geçen yıla kıyasla 42 üniversiteye daha az öğrenci yerleşirken, 19 üniversiteye daha fazla öğrenci yerleşmiş.
- Doluluktaki değişiklikler, en fazla öğrenci alan üniversite sıralamasını da değiştirmiş. 2016'da ilk dört Medipol-Bilgi-Gelişim-Yeditepe iken, 2017'de Medipol-Beykent-Yeditepe-Bahçeşehir olmuş, 2018'de ise Medipol-Yeditepe-Bahçeşehir-Aydın olmuş.
- Belki daha ilginç, en çok öğrenci yerleşen üniversite ile ikinci arasındaki öğrenci sayısı farkı 2016'da 219 iken 2018'de 1,541'e çıkmış. Bu yıl ikinci en fazla öğrenci yerleşen Yeditepe'nin doluluk oranının %77'de kalması ile, %89 doluluk oranına ulaşan Medipol sektörün açık ara ile lideri haline dönüşmüştür. Medipol'e yerleşen öğrenci sayısı, ikinci Yeditepe'ye yerleşen öğrenci sayısından %61 daha fazla. Yerleşen sayılarının azalmakta olduğu bu dönemde 4,000+ yeni öğrenci yerleşen Medipol, büyüklük olarak devlet üniversiteleri ile yarışma yolunda.

Tahmin edilebileceği gibi boşluklar ücretli ve kısmi burslu kategorilerde. Aşağıdaki tablo burs seviyelerine göre doluluk oranlarını gösteriyor.

BURS	Kontenjan	Oran	Yerleşen	Doluluk
0%	14,963	17.5%	10,281	68.7%
25%	9,807	11.4%	6,770	69.0%
50%	38,170	44.5%	25,835	67.7%
75%	12,837	15.0%	9,382	73.1%
100%	9,945	11.6%	9,923	99.8%
TOPLAM	85,722	100.0%	62,191	72.5%

- Tam burslu kategoride bile bazı boşluklar göze çarpıyor. İstanbul dışındaki 3 vakıf üniversitesinde toplam 22 tam burslu açık kontenjan var.
- %75 burslu kategorisinde doluluk oranı sadece %73: Tam 3,455 açık var. Bu kategoride, doluluk oranı en düşük olan Altınbaş Üniversitesi'nin 442 kontenjanının sadece %29'u dolmuş. 200'ün üzerinde boşluğu olan üniversiteler: Gelişim (608), Nişantaşı (481), Altınbaş (312), Esenyurt (253), Üsküdar (250) ve Beykent (215). En düşük ücretli kategori olan %75 burslu kategoride bile bu kadar çok kontenjanın boş kalması, sektörün içinde bulunduğu durumu özetliyor.
- En kalabalık kategori olan %50 burslu kategorisinde -toplam kontenjanın %44.5'i bu kategoride- doluluk oranı %67.7. Bu kategoride doluluk oranı üçte birin altında olan üniversiteler: Esenyurt, Piri Reis, Arel, Gedik ve Toros. 500'ün üzerinde boşluğu olan üniversiteler Gelişim (900), Okan (859), Beykent (808), Aydın (632), Arel (582) ve Şehir (575).
- En küçük kategori olan %25 burslu kategoride doluluk oranı %69. Bu kategoride Beykent, 478 açık kontenjanıyla dikkat çekiyor.
- Ücretli kategoride doluluk oranı %68.7. Bu kategoride %20'nin altında kalan okullar Arel, Bilim ve Piri Reis. 200'ün üzerinde boşluğu olan okullar ise Avrasya (344), Bahçeşehir (325), Aydın (294), Arel (258) ve Karatay (205).

Ülke bazında %72.5 olan vakıf üniversiteleri doluluk oranı, İstanbul'daki vakıf üniversiteleri için daha da düşük (%70.8). Doluluk oranının en yüksek olduğu şehir ise %84.9 ile Ankara.

Programlar

Şimdi de kontenjan açıklarına fakülte ve program bazında bakacağız. Vakıf üniversitelerine 200'ün üzerinde program var. Yazının konusu öğrenci talebinin değişimi olduğundan, bu programların sadece küçük bir kısmına odaklanacağız. Seçtiğimiz programlar genellikle geçmişte talebin yüksek olduğu programlar.

Tıp, Diş Hekimliği ve Eczacılık programlarının bu yıl da tam dolu olması dikkat çekici. 23 Tıp fakültesindeki 1,885 kontenjan, 11 Diş Hekimliği fakültesindeki 1,019 kontenjan ve 9 Eczacılık fakültesindeki 637 kontenjanın tümü dolmuş. Sayısalcılar için tıbbın çekiciliği devam etmekte.

HUKUK: Öte yandan, geçmişte eşit ağırlık öğrencilerinin en popüler tercihi olan Hukuk fakültelerinde durum farklı. 65 vakıf üniversitesinin 33'ünde Hukuk Fakültesi var. Bu okullardaki toplam hukuk kontenjanı 5,689 (Sistemdeki toplam hukuk kontenjanı 16,420 ve bu toplamın %35'i vakıf üniversitelerinde). Uzun yıllardan beri ilk defa bu yıl vakıf üniversitelerinin hukuk kontenjanları dolmadı: Doluluk oranı %90.6. Doluluk oranı en düşük üniversite MEF (%41.7), en fazla boşluğu olan üniversite ise Beykent (107). MEF'de 105, Altınbaş'ta 80, Maltepe'de 73, Yeditepe'de 59, Doğuş'ta 43, Şehir'de 31, Okan'da 15, Kadir Has'ta 9, Özyeğin'de 9, Bilgi'de ise 2 boşluk var. Kontenjan açığı olan üniversitelerin tümünün İstanbul'da olması dikkat çekici. Dikkat çekici başka bir nokta ise, boşlukların %80'inin, geçen seneki ortalama puan sıralamasında en aşağıda olan 7 okulda kümelenmiş olması. Görünen o ki, yıllardır vakıf üniversite sisteminin en rahat gelir yaratma kapısı olarak gördüğü ve kontenjanlarını artırabilmek için YÖK'ün kapısını aşındırdığı hukuk programlarında tabir yerinde ise "deniz bitti".

PSİKOLOJİ: Vakıf üniversitelerinde Hukuk'tan sonra en popüler program Psikoloji. 2018'de tam 53 üniversitede 4,376 psikoloji kontenjanı vardı. Bu programda yıllardır %100 olan doluluk bu yıl %89'a düştü ve 18 üniversitede toplam 468 açık kaldı. Doluluk oranı %60'ın altında kalan üniversiteler Bilim, Doğuş, Beykent ve Altınbaş. 40'ın üzerinde açık veren üniversiteler ise Doğuş (63), Maltepe (56), Nişantaşı (45), Bilim (45), ve Beykent (42). Hukuk'ta olduğu gibi Psikoloji'de de, kontenjanlarında açık olan üniversitelerin tümü İstanbul'da. Yine Hukuk'ta olduğu gibi doluluk oranı en düşük programlar, geçen seneki ortalama puan sıralamasında en altlarda olan okullar: Doluluk oranı en düşük olan Bilim geçen yıl 34 İstanbul vakıf üniversitesi arasında 34. sırada idi; Doğuş sondan 5., Beykent sondan 6. ve Altınbaş sondan 7. idiler. Aday öğrenciler tercihlerinde geçen yılın puanlarına dikkat ediyorlar. Yıllardır vakıf üniversitelerinin "kesin dolar" gözüyle baktığı Psikoloji'de de arz talebi geçmiş görünüyor ve talep yetersizliği, en çok geçen yılki puanları düşük olan okulları vurmuş.

MİMARLIK: Vakıflarda üçüncü en popüler program Mimarlık. Bu yıl 45 üniversitede 3,782 kontenjan açıklanmış. 2016 yılında 3,173 kontenjan ile %90 doluluk yakalanmış. 2017 yılında kontenjan 3,441'e çıkarken doluluk hala yüksekmış (%86.4). Fakat bu yıl yerleşen sayısı 2016'nın da altına inince doluluk %68.6'ya düşmüş. 45 programın sadece 14'ü kontenjanlarını doldurabilmiş. Doluluk oranı üçte birin altında olan okullar Altınbaş (%18), Gedik (%23), Ayvansaray (%23), Okan (%31), Rumeli (%31) ve Gelişim (%33). Sayı olarak en büyük boşluk 103 ile Okan'da. Okan'ın 80, Altınbaş'ın 90, Gelişim'in 65, Nişantaşı'nın ise 42 %50 burslu kontenjanı boş kalmış, yani mimarlıkta bırakın ücretli veya %25 bursluyu, %50 burslu kontenjanlarda bile sorun var. En büyük kategori olan bu kategoride, 1,804 kontenjanın sadece %69'u dolmuş: Artık mimarlık da yüksek doluluğun garanti olduğu bir program değil. Fakat burada da kural değişmiyor: Bu paragrafta sözü edilen doluluğu düşük okulların tümü geçen yılki ortalama puan sıralamasında alttaki yarıda yer almışlar.

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ: Son birkaç yılda popülerliği hızla artan bir program olan (ve 2018’de kontenjanı en yüksek olan mühendislik programı haline gelen) inşaat mühendisliği de bu yılki “çakılıştan” nasibini fazlasıyla aldı. Geçmişte yüksek doluluk oranlarına sahip olan bu programda bu yıl doluluk %50’de kaldı. Ekonomik krizden en çok etkilenen bölümlerin başında gelen inşaat mühendisliğinde, İstanbul’daki vakıf üniversitelerinde doluluk geçen yıl %91’den %76’ya düşmüştü, bu yıl %45’e düştü! 34 program ve 2,598 kontenjan ile girilen yerleştirmede sadece Özyeğin Üniversitesi kontenjanını doldurabildi. %50 burs kategorisine giren 32 okuldan sadece 12’si kontenjanını doldurabildi. Yani 20 okul, %50 indirim ile bile kontenjanını dolduramadı! Bu kategoride Işık 40 kontenjanın 3’ünü, Esenyurt 48 kontenjanın 2’sini, Gelişim 81 kontenjanın 6’sını doldurabildi. Dolulukta üçte birin altında kalan okullar: Gelişim (%16), Arel (%19), Avrasya (%23), Altınbaş (%26), Okan (%27), Şehir (%28), Beykent (%29), Aydın (%31), Doğuş (%31) ve Rumeli (%33) oldular. En az 50 açığı olan okulların listesi ise şöyle: Beykent (121), Kültür (111), Aydın (96), Gelişim (85), Okan (73), Altınbaş (67), Maltepe (66), Nişantaşı (53), Arel (52). Burada biraz duralım ve 100 (veya 50) boş kontenjanın bir vakıf üniversitesi için nasıl bir gelir kaybı olduğunu düşünelim. Yılda 20,000 TL gibi indirimli bir ücret varsaysak bile, 100 boş kontenjan yılda 2 Milyon TL, 5 yılda ise 10 Milyon TL gelir kaybı getirir! Bununla birlikte bir inşaat mühendisliği programı açabilmek için yapılmış olan laboratuvar yatırımını da düşünelim. Varlıklarını sürdürmek için öğrenci gelirlerine ihtiyacı olan vakıf üniversitesi yöneticilerinin neden bu günlerde rahat uyuyamadığı anlaşılmalıdır umarım.

SIYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER: Yıllardır vakıf üniversitelerinde en popüler olan programların başlarında siyaset bilimi ve türevleri (uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve kamu yönetimi ile siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler) programları gelir. Siyaset bilimini çok ilginç bulmakla birlikte, temelde meslek edinme odaklı olan aday kitlemizin bu talebini anlamakta hep güçlük çekmişimdir. Kanımca ortalama üniversite adayımız siyaset bilimi türevi bir eğitimin mesleğe götürmeyeceğini bilmemekte. Geçen yıl bu bölümlerdeki toplam kontenjan 4,257 idi ve %82.5 gibi muhteşem bir doluluk oranı ile 3,511 öğrenci bu bölümlere yerleşti. “Nasıl olsa öğrenciler geliyor” rahatlığındaki vakıf üniversiteleri bu bölümlerdeki kontenjanı makul bir seviyeye çekmediler ve bu yıl da 4,420 kontenjan açıldı. Fakat o garanti kabul edilen talep birden bire buharlaştı ve sadece 1,991 öğrenci bu programlara yerleşti (%45 doluluk). Bence bu rakam hala olması gerekenin üzerinde ama adayların doğru yönde bir adım attığını düşünüyorum. Vakıf üniversiteleri ya gereken dersi çıkarıp kontenjanlarını aşağıya çekerler ya da önümüzdeki yıllarda da hüsrana uğramaya devam ederler. 48 üniversiteden sadece üçünün doldurabildiği bu programda, boş kontenjan sayısı olarak en büyük hayal kırıklığını yaşayan üniversiteler Beykent (191), Arel (128), Gelişim (109) ve Doğuş (105) oldu. Bu alanda bir sınıf büyüklüğünün (60 kişi) üzerindeki fırsatçı kontenjanların zamanının geçtiğini düşünüyor ve üniversitelerin gereken ayarlamaları yapacaklarını ümit ediyorum.

Görüldüğü gibi, vakıf üniversitelerinin en popüler programlarında ciddi doluluk kayıpları yaşandı. Bir yıl içinde doluluklar Hukuk’ta %100’den %91’e, Psikoloji’de %100’den %89’a, Mimarlık’ta %86’dan %69’a, İnşaat Mühendisliği’nde %76’dan %45’e, ve Siyaset Bilimi’nde %83’den %45’e düştü. Bu doluluk kayıpları son yıllarda görülen en ciddi kayıplar. Vakıf üniversitelerinin ekonomik kayıpları bu yazıda belirtilen oranların da ötesinde olacak, çünkü birçok vakıf üniversitesi resmi istatistiklere yansımaya indirimler yaptı. Bunların ötesinde, ekonomik durumdan kaynaklı olarak kayıt döneminde geçmiş yıllara göre daha büyük kayıplar beklenebilir ve önümüzdeki birkaç yıl içinde daha fazla öğrencinin ücretleri ödeyemeyerek ya eğitimine ara vermesi ya da bir devlet üniversitesine yatay geçiş yapması beklenebilir.

Neden?

Neden vakıf üniversitelerinin doluluğu böylesine düştü? Çok sayıda neden olduğunu düşünüyorum.

- 1) Ülkede üniversite kapasite arzı doygunluğa ulaştı. 1980’de sınava giren 467,000 öğrencinin sadece 42,000’i (yani %9) üniversiteye girebilirken, 2010 yılında sınava giren 1,588,000 öğrencinin 874,000’i (yani %55) girebildi. 2018 yılında ise (açıköğretim ve uzaktan öğretim dahil) toplam kontenjan 1 Milyonun üzerinde.
- 2) İstanbul’da vakıf üniversiteleri arzı talebin üzerine çıktı. Ülkedeki vakıf üniversitelerinin %63’ü, ve lisans programlarındaki vakıf kontenjanının %74’ü İstanbul’da. İstanbul’da üniversite kurmanın ve yönetmenin daha pahalı olduğunu düşünürsek, ülkedeki vakıf talebinin orantısız olarak İstanbul’dan karşılanması maliyetlere (ve tabii ücretlere) olumsuz yansıyor ve ekonomik riski artırıyor.
- 3) Kapasite planlaması, gelecekteki olası talep yerine geçmişteki talebe göre yapılıyor. Örneğin, vakıf üniversitelerinde kapasitesi en yüksek bölüm Hukuk, çünkü geçmişte en yüksek talebin görüldüğü program Hukuk idi. Fakat dünyada Hukuk’un popülaritesi geriliyor (örneğin ABD’deki Hukuk fakülteleri öğrenci bulmakta zorlanıyorlar ve ülkedeki işsiz Hukuk mezunu sayısı artıyor) ve bu Türkiye’ye de yansıyor. Bunun yanında Türkiye’de hukukun durumu gören adayların hukuk okuyarak ülkeye katkıda bulunabileceklerine olan inançları sarsılmış da olabilir.
- 4) Adaylar tercih yaparken maalesef çok miyopik davranıyor ve günümüzün şartlarını düşünüyorlar. Halbuki üniversite eğitimi 5 yıl sürecek ve adayların 5 yıl sonrasını düşünmesi gerek. Örneğin, geçtiğimiz yıllarda inşaat sektörü ülkenin ekonomisinin lokomotifini iken, inşaat mühendisliği ve mimarlık programlarının talepleri ciddi olarak arttı. Fakat bu yıl inşaat sektörünün yavaşlamış olması bu yılın taleplerini çok olumsuz etkiledi. Halbuki dünyada ve ülkemizde inşaat hiçbir zaman bitmeyecek. Konut yapmazsak, yol yapacağız, köprü yapacağız, kanal yapacağız, baraj yapacağız. Üstelik ekonomik sıkıntıyı atlınca yeniden konut yapmaya başlayacağız, çünkü ülkemizin konut stoku çok kalitesiz.
- 5) Bu sene hem birçok puan türü birleştirildi, hem de farklı gruptaki adayların sıralamaları birleştirildi. Bunun sonucu olarak geçen seneki taban puan sıralamaları anlamsızlaştı. Geçen seneki taban puan sıralamasına bakarak tercih yapmaya alışmış adaylar, tercih hataları yaptılar ve yerleşebilecekleri programları “nasılsa yerleşemeyiz” diye tercihlerine dahil etmediler.
- 6) Puan türlerindeki sıralamaların birleştirilmesi barajları çok etkiledi. Bu etkiyi ortadan kaldırmak için YÖK tercih dönemi içinde barajları değiştirdi. Geçen yıl 150,000 olan Hukuk barajı bu yıl 190,000 yapıldı. Fakat yaptığımız hesaplara göre araya giren sayısalcılarının sayısının çokluğu nedeniyle, geçen seneki 150,000’e denk gelen sıralama bu yıl 230,000. Bu yılın barajı olarak seçilen 190,000 ise geçen yıl EA sıralamasında 123,500’e denk geliyor. 190,000 ile 230,000 arasındaki 40,000 öğrenci Hukuk tercihi yapabilse idi, Hukuk programları yaşadıkları şoku yaşamayabilirlerdi.
- 7) Oldukça ciddi bir ekonomik krize girmiş bulunuyoruz. Ülkemizin medyasında pek sözü edilmese de adayların aileleri durumun farkında. Bu nedenle bu yıl vakıf üniversitelerinin talebi ciddi olarak azaldı. Benim beklentim, krizin önümüzdeki dört ay içinde daha da derinleşeceği ve önümüzdeki yılın tercihlerinde ekonomik krizin başrolde olacağı. Umarım tüm üniversiteler planlarını buna göre yaparlar.

- 8) Adaylar “iş garantili” programların peşinde. Örneğin psikoloji ve siyaset bilimindeki talebin azalmasının yanında sağlık bilimlerindeki talebin güçlü kalmış olmasının temel nedeni bu.
- 9) Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması’na göre (<https://www.uniar.net/tuma>), vakıf üniversitelerindeki öğrenci memnuniyeti 2017’den 2018’e geçerken düşüş gösterdi ve devlet üniversitelerindeki memnuniyete yaklaştı. Memnuniyetin en yüksek olduğu alanlar olan Tıp ve Dış Hekimliğinde kontenjanların dolu olması, memnuniyetin daha düşük olduğu alanlarda (örneğin İİBF veya İletişim) ise dolulukların daha düşük olması, öğrenci memnuniyeti ile doluluklar arasında bir ilişki olduğu önermesini destekliyor.
- 10) Geçen yılki bir gözlemim bence bu yıl da geçerli: Ülkedeki siyasi ve ekonomik gidişten memnun olmayan birçok ailenin (özellikle prestijli özel okullardan mezun olan) çocuklarını geçmiş yıllara kıyasla daha yüksek bir oranda yurt dışındaki üniversitelere göndermesi, istatistikleri çok etkilemese de uzun vadede ülkenin beyin gücünü sarsacak bir gelişmedir.
- 11) Geçen yıl basında dile getirmiş olduğum bir faktör bence önemli: Öğrenciler üniversitenin her derde deva olmadığını fark ettiler ve “herhangi” bir programa girmeyi reddediyorlar. Kanımca üniversiteler öğrencilerin ve iş dünyasının beklentisine cevap veremiyorlar. Benim inanmak istediğim, toplumun bunun yavaş yavaş farkına varıyor olduğu. Üniversiteler hala geçen yüzyıldaki gibi içerik odaklı eğitim veriyorlar ve öğrencilerin 21. yüzyıl yetkinliklerini geliştirmek için gerekeni yapmıyorlar. Bunun yanında müfredatlarda gereken değişiklikler de gereken hızda yapılmıyor ve birçok programın müfredatı gelecek yerine geçmişe mezun yetiştirmeye yönelik. Umarım üniversiteler bu yıl adayların verdiği uyarıya kulaklarını kapatmazlar. “Ne versek alıcısı var” kafasının değişmesi gerekiyor. YÖK’ün ve üniversite yönetimlerinin sağlayamadığı değişimi bilinçli adaylar sağlayabilir.

(http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/egitim/801440/MEF_Universitesi_Rektor_Yardimcisi_Prof._Dr._Erkut_Sistem_alarm_veriyor_.html)

Yazıyı daha fazla uzatmamak için vakıf üniversitelerinin ne yapması gerektiği konusuna girmeyeceğim. Fakat bu yıl çalan alarmları duymayıp da geçmişte yaptığını yapmaya devam eden vakıf üniversitelerini zor günlerin beklediğine eminim. **Winter is coming...**

